

GEMENGDE GEVOELENS

De ontdekking van haar eigen Turkse kant inspireerde documentairemaker FIDAN EKIZ (34) tot het maken van de serie VEERBOOT NAAR HOLLAND, over de hoop en het stille verdriet van haar ouders, die als gastarbeiders vanuit Turkije naar Nederland kwamen.

tekst Minou op den Velde | fotografie Teska Overbeeke

Worstelen met de Nederlandse gewoontes, zwaar werk en het overwinnen van depressies: zelden heeft de eerste generatie Turkse gastarbeiders zich zo openhartig uitgesproken als in *Veerboot naar Holland*. Fidan Ekiz, in 1976 in ons land geboren, interviewde voor deze documentaire haar ouders, hun vrienden en haar zussen over de verhuizing naar Nederland, die ook haar eigen leven drastisch beïnvloedde. De vader van Fidan Ekiz streek in 1968 neer in Rozenburg, een deelgemeente van Rotterdam, waar hij was gerekruteerd als lasser bij scheepswerf Verolme. Moeder volgde in 1972. Wat bedoeld was als een tijdelijk verblijf werd een leven vol beproevingen in een nieuw vaderland.

Wanneer is het idee voor je documentaire geboren?

'Het idee ontstond toen ik in Istanbul werkte als correspondent en *Vaderland* van Frank Boeijen luisterde. Hij zingt: "Vaderland, waterland. Vaderland, zonder vader. Nu ik aan jou denk, zo ver weg. Waar het regent in het water." Ik miste Rotterdam en er kwamen zo veel emoties bij me boven. Het was de tijd van Pim Fortuyn en Theo van Gogh. Ik had net mijn vader aan de lijn gehad, die zei: "Het gaat hier niet zo goed, vroeger voelden we ons meer welkom." Ik bedacht hoe mooi dat liedje eigenlijk paste bij het verhaal van mijn ouders. Al jaren liep ik rond met het idee om hun geschiedenis vast te leggen. Ik wilde ze een gezicht geven, meer dan "de Turk op straat die niet goed Nederlands spreekt en een schotelantenne heeft."

Waarom ging je in Turkije werken?

'Op de School voor Journalistiek was ik gek van Barbara Walters en Oriana Fallaci. Walters was een van de eerste vrouwen die, eerst voor NBC en later voor ABC, een groot nieuwsprogramma presenteerde, en ze interviewde wereldleiders. Fallaci deed dat ook en stond net als Walters bekend om haar confronterende interviewstijl. Fallaci's boek *Interview met de geschiedenis* is mijn bijbel. Zo stoer hoe ze Yasser Arafat kort na hun ontmoeting omschrijft als een lelijke man, in plaats van te slijmen. Ze observeerde geniaal en dat wilde ik ook! Mijn werk moest betekenis hebben, levens redden. Fallaci riskeerde eigenlijk

dat ze met lege handen zou worden weggestuurd bij interviews. Toch deed ze het. Ik vind mezelf vaak nog te voorzichtig. Toen ik Erdogan, de president van Turkije, mocht interviewen, dacht ik dat ik hard en kritisch was geweest. Maar toen ik mijn vragen terughoorde op recorder, viel dat zwaar tegen.

Toen de oorlog in Irak uitbrak, heb ik aan de grens met Irak een paar maanden oorlogsverslaggeving gedaan. Na een stage bij de correspondentie van persbureau GPD in Turkije kon ik haar opvolgen. Uiteindelijk heb ik vier jaar als correspondent in Istanbul gewerkt, waarvan het laatste jaar voor RTL. Ik

In Istanbul bleek ik VEEL TURKSER dan ik dacht. Het was alsof ik voor het eerst OP ÉÉN LIJN zat met mijn ouders'

dacht: na Turkije leer ik Arabisch en word ik oorlogsverslaggever in het Midden-Oosten voor CNN of de BBC. Zo dacht ik echt. Maar dat lukte helemaal niet, joh. En ik merkte dat de persoonlijke verhalen mij beter lagen dan de politieke verslaggeving. In 2007 zag ik een vacature voor redactie bij *Pauw & Witteman* en ben ik teruggekeerd naar Nederland.'

Voelde je je thuis in Turkije?

'In Istanbul bleek ik veel Turkser te zijn dan ik dacht. Ik ging vaker in het Turks denken, en ik begon op zijn Turks te ontbijten, met worstjes. Het was alsof ik voor het eerst op één lijn zat met mijn ouders, terwijl ik hier ben opgegroeid en mijn vader vaak zei: "Praat nou niet altijd thuis ook Nederlands, vergeet niet waar je vandaan komt." Hij zag dat als een afwijzing, omdat hij toen zelf nog nauwelijks Nederlands sprak. Eenmaal in Istanbul begreep ik ze meer, maar ik begon Nederland ook ontzettend te missen. Het was daar allemaal zo eenvormig. Het nieuws duurde bijvoor-

beeld twee, drie uur en ging alleen maar over Turkije. Het voelde alsof mijn ontwikkeling stopte. En de vrouwen zijn daar enorm met hun uiterlijk bezig. In het begin vond ik het geweldig hoor, even snel in de lunch mijn haren laten föhnen of me laten harsen, maar op een gegeven moment begon ik het oppervlakkig te vinden. Het verschil tussen arm en rijk was ook zo groot. Als je daar werkloos of ziek bent, krijg je geen geld en wordt er op je neer-gekeken. Het is een survival of the fittest.'

Kreeg je een indruk van wat voor vrouw je zou zijn geworden als je daar was geboren?

'O ja, maar dat had ik al toen wij daar elke zomer op vakantie waren. De ooms van mijn moeder leefden daar echt een beetje in het getto. Een van hen was waarzegger, die kon koffiedik kijken en de toekomst voorspellen met water en witte bonen. Hij wist echt alles, dus binnen no time vertelde hij alle dingen die ik stiekem deed aan mijn ouders. Amazing. Mijn ouders zagen hun familie niet veel. Dus was het bij aankomst vreselijk huilen, elke keer weer, omdat ze al die tijd zo weinig hadden kunnen delen. Toen mijn oma overleed hebben haar broers het pas drie maanden later aan mijn moeder verteld; ze wilden haar niet verdrietig maken en dachten: ze haalt de begrafenis toch nooit op tijd. Zo ging het ook bij haar Turkse vriendinnen in Nederland. Families vielen uit elkaar.'

Wat viel je op aan het leven daar?

'Mijn nichtjes hadden nauwelijks geld, moesten de hele dag werken en gingen niet naar school. Ze waren veertien en rookten als kettens. Ik vond ze stoer, maar na een paar dagen werd het deprimerend: geen hoop hebben op een betere toekomst, want je trouwt meestal binnen je eigen sociale klasse. Mijn ouders vinden studeren heel belangrijk, ook omdat ze dat zelf niet hebben kunnen doen. Mijn moeder heeft hier pas leren lezen en schrijven. Ik had vriendinnetjes die na de mavo thuis werden gehouden om te trouwen. Mijn ouders gingen die ouders dan uitleggen dat doorleren belangrijk was en dat dat heus niet hoefde te betekenen dat ze van God los zouden raken. Dat soort →

dingen hoor ik nu niet meer. Mijn generatie heeft de weg vrijgemaakt. **Hebben je ouders hun hoop op jou gevestigd omdat hun eigen dromen in Nederland niet uitkwamen?**

'Zeker. Mijn vader was lasser en hij had altijd wat: een gesprongen oog, hij kon niet goed horen of hij was gevallen. Hij klaagde nooit hoor, maar hij wilde niet dat wij ook van 's morgens vroeg tot 's avonds laat aan een stuk door moesten werken. Wel hield hij heel veel van zijn werk. Jaren na zijn pensioen reed hij soms nog op zijn fiets naar Verolme. Het ontroert me zo dat iemand die ooit gerekruteerd is in Turkije en eigenlijk teleurgesteld raakte, toch zijn hart verloor aan zijn collega's en zijn werk.'

Wat was voor je ouders het verschil tussen hun verwachtingen en de realiteit?

'Mijn moeder was een beetje een prinsesje, een slimme vrouw die weg wilde van het platteland en dacht: ik ga in Nederland het luxe leven leiden dat bij me past. Maar door de jaren heen is ze nuchter en realistisch geworden. Ze moest schoonmaakwerk gaan doen, kreeg kinderen en wist vervolgens niet wie er op ze moest passen.'

Hoe werd dat opgelost?

'Niet. We waren gewoon alleen thuis. Mijn zus was zes en ik vier, en ik herinner me dat ik het echt eng vond. Ik heb nog altijd een soort angst voor de wasmachine, want die stond dan soms aan en ging alle kanten op. Dan word je best bang als kind, want je zit daar maar. Het

grappige is wel dat mijn zus en ik een eigen fantasiewereld creëerden om de tijd te vullen. We hadden een bandje en toen we ouder werden, schreven we hele nieuwsbulletins uit en speelden we het journaal na. Mijn moeder vraagt weleens: "Waren we er wel genoeg voor jullie?" Ik zeg steeds "mijn moeder", omdat ik meer met mijn moeder praat. De documentaire was de eerste keer dat ik een persoonlijk gesprek had met mijn vader. Ik herinner me van vroeger maar een paar intieme momenten, zoals toen mijn opa ziek was en mijn vader geen vrij durfde te nemen. En toen werd hij gebeld: je vader is overleden. Mijn vader liep naar de keuken en voor het eerst zag ik tranen bij hem. Hij zei: "Hoe heb ik deze fout kunnen maken?"

Eigenlijk voelde hij zich al jaren schuldig dat hij zijn familie in de steek had gelaten. Maar ze konden ook niet terug, want ze wilden ons niet zomaar van school halen.'

'Soms dacht ik: val ik mijn ouders niet af door dingen te vragen die HEEL INTIEM zijn? Maar ik wilde een EERLIJK PORTRET maken'

Terwijl je ouders steun zochten in de Turkse gemeenschap in Rozenburg, speelde jij met Nederlandse vriendinnetjes. Hoe was dat?

'Ik leefde in twee werelden. Ik herinner me dat we met Sinterklaas urenlang voor de kachel stonden te zingen en dachten: waarom komt die Sinterklaas nou niet? Wat doen we verkeerd? Mijn ouders hadden geen idee. Ze spraken nauwelijks Nederlands, dus mijn zussen en ik gingen vaak mee naar de dokter, de tandarts, en dan was het alsof je met je kind naar die instanties ging. Ik ben ook een keer meegegaan naar een ouderavond van mijn zusje, terwijl ik zelf nog heel jong was. Op die momenten zat ik eigenlijk in de moederrol, maar ik wist niet beter.'

Neem je je ouders iets kwalijk?

'Nee, ik heb een geweldige jeugd gehad. Altijd spelen op straat, voetballen... In mijn puberteit heb ik me wel tegen mijn ouders afgezet. Mijn moeder – dat hoorde ik pas tijdens het maken van de documentaire – is in de tijd dat

haar moeder overleed heel depressief geweest. Als ze niet werkte, was ze bij vriendinnen om haar hart uit te storten. Ik zag haar weinig en dacht soms: kom je wel terug? Zie je ons wel staan, zijn wij wel belangrijk? Maar ze deden het allemaal voor ons, er moest geld verdiend worden.'

BEWIJZEN

In de media werken nog steeds weinig mensen met een niet-Nederlandse achtergrond. Dat lijkt me niet makkelijk voor jou.

'Toen ik bij *Het Rotterdams Dagblad* kwam werken, kreeg ik meteen een soort *third degree*: ben je voor Galatasaray of voor Feyenoord? En: ben je wel verzekerd? Want dat zijn de meeste Turken niet. Ze zeiden het quasi grappend, terwijl ik dacht: dit denken jullie ook echt. Ik hoorde ook: "Ze is waarschijnlijk aangenomen omdat ze Turks is." Dus ging ik harder werken om mezelf te bewijzen. Dat heeft te maken met de drive van mijn vader, hij dacht: ik moet hard werken, want anders zit mijn gezin zonder eten. Hij ontkwam op het nippertje aan die massaontslagen bij Verolme. Thuis voelde je de spanning: *any minute now*. Mijn leven wordt ook gedomineerd door werk, ik vind zo veel dingen leuk. Ik zou graag een boek schrijven en ik wil dolgraag een speelfilm maken of meer documentaires.'

Je vertelt in je film dat je vader zijn verdriet wegdrank. Hoe heb je dat beleefd?

'Nou, als hij dronk, dronk hij veel en zat hij dagen in de kroeg, en dat gaf spanningen tussen mijn ouders. Toen vond ik dat zo fout, het kon écht niet. Maar een van zijn vrienden vertelt ook in de film dat mijn vader depressief was. Zijn familie verwachtte geld van hem: Yüksel is naar Europa gegaan om echt wat van zijn leven te maken! En dat moest hij dan maar waar zien te maken. Ik zag hem altijd piekeren, maar hij was heel gesloten. Tja... dit vond ik ook een moeilijk onderwerp bij het draaien van de documentaire. Soms dacht ik: val ik ze niet af door dingen te vragen die heel intiem zijn? Maar ik wilde een eerlijk portret maken.'

Lijk je meer op je vader of meer op je moeder?

'Ik lijk heel erg op mijn moeder. Ze heeft een bulderende lach en is gek op gezelligheid en lekker eten, net als ik. En we staan allebei graag in het middelpunt van de belangstelling. Iemand zei ooit tegen mij: "Jij wilt aandacht, want dan besta je." Nou, dat klopt. Er moet wel iets gebeuren in de tent, anders wordt het saai. En ik ben heel perfectionistisch.'

Heb je daar weleens last van?

'In mijn relatie is het wel een probleem geweest. Ik heb jarenlang een knipperlichtrelatie gehad met een man die zeventien jaar ouder is. Ik hou heel erg van stabiliteit en veiligheid, maar zodra er een kleine kink in de kabel komt vlucht ik. Ik heb last van bindings- én verlatingsangst. Ik ben bijvoorbeeld, vond hij, op het botte af eerlijk. Als we het ergens niet over eens waren, fokte ik mezelf soms zo op dat ik wegliep en riep: ik wil je nooit meer zien!'

Heeft die dynamiek iets te maken met je opvoeding?

'Volgens hem heeft het te maken met de *push/pull*-relatie met mijn vader. Meestal was hij afstandelijk en zakelijk, en al zei hij maar iets als "mijn lieve dochter" dan bloeide ik helemaal op en werd ik *closer*, waarop hij weer afstand nam. En mijn verlatingsangst heb ik opgelopen in die tijd dat mijn ouders allebei aan het werk waren en ik dacht: komen ze nog wel thuis? En bindingsangst misschien, omdat ik die spanningen zag tussen mijn ouders toen mijn vader nog dronk. Mijn knipperlichtvriend heeft ooit gezegd dat ik ben geboren om te overleven. Dat is heftig uitgedrukt, maar ik heb veel doorzettingsvermogen gekregen door mijn jeugd. Ik heb eigenlijk zo veel aan mijn ouders gehad: de discipline en nuchterheid van mijn vader en de warmte en gezelligheid van mijn moeder. Het is niet altijd makkelijk geweest, maar zij waren de perfecte combinatie. Als ik ooit kinderen krijg, zou ik het bijna net zo doen.' ←

De documentaireserie 'Veerboot naar Holland' is vanaf 21 april elke donderdagavond om 21.25 uur te zien bij de VARA op Nederland 2

Bijzondere foto's?

Mooie foto's van jezelf zijn een blijvende herinnering.

Nog mooier met
hairextensions
van de
specialist.

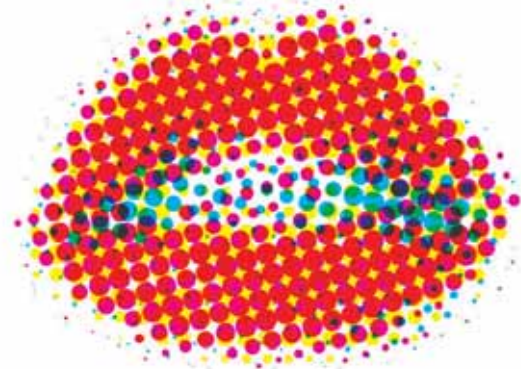

www.holland-fotostudio.nl

www.hairextensionstudio.nl

AMBRE BABZOE
ARMANI JEANS
CITIZEN OF HUMANITY
DNA
D&G
HALE BOB
JUICY COUTURE
MALENE BIRGER
MARC BY MARC JACOBS
MICHAEL STARS
MISS BIKINI
MISSONI
PATRIZIA PERE
PAUL & JOE
PAUL & JOE SISTER
SEE BY CHLOÉ
7 FOR ALL MEN KIND
TWIN - SET
WOLFORD
JANINI VAN LEE
MIPPIS
UTZ

NEENAS
Dorpstraat 41 - Gelfen - tel. 073 - 5341365
info@nenas.nl www.nenas.nl

deschoolvanmiekepetiet

vakopleiding voor visagisten

4 daagse cursus grupposelect

amsterdam 020 625 61 44 middelburg 0118 613 649

www.miekepetiet.nl

Class of Style

STYLINGOPLEIDINGEN

STYLIST WORDEN?

T: 06-14465546

info@classofstyle.com

www.classofstyle.com

Carola van Benthum
www.carolavanbenthum.nl

Perfect Permanent Make-up

Jeanine Duits

www.perfectpermanentmake-up.com

voor een perfect
natuurlijk resultaat